

Crna Gora
AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE
Broj: 02 – 1904
Podgorica, 21.09.2018.godine

ANALIZA PRISUSTVA RODNIH STEREOTIPA
U TELEVIZIJSKOM OGLAŠAVANJU

Metodološki okvir

Analiza je sprovedena na osnovu Metodologije za analizu oglasnog sadržaja koju je uradilo Audiovizuelno vijeće Andaluzije (**Consejo Audiovisual de Andalucía - CAA**). Mediteranska mreža nezavisnih regulatornih tijela (**Mediterranean Network of Regulatory Authorities – MNRA**), čija je članica i Agencija za elektronske medije, formirala je 2014. godine radnu grupu za sprovođenje Deklaracije o borbi protiv rodni stereotipa u audio-vizuelnim medijima (usvojena od strane MNRA 2012. godine). Na sastanku radne grupe u aprilu 2012. godine, metodologija predložena od strane CAA je analizirana i usvojena od svih članica MNRA.

Metodologija predstavlja okvir za analizu oglasnih spotova u tradicionalnom formatu (isključujući telešoping), sa ciljem da:

- kvantifikuje prisustvo muškaraca i žena u oglasima;
- identifikuje stereotipe vezane za muškarce i žene;
- utvrdi prisustvo uvredljivih i ponižavajućih poruka za žene;
- izdvoji primjere diskriminatornih oglasnih poruka u odnosu na korisnika proizvoda;
- identifikuje poruke koje doprinose ranoj seksualizaciji djevojčica.

Metodologijom su opisani stereotipi vezani za žene (Domaćica, Super-žena, Zavisnost, Profesionalni status, Emotivnost, Predmet požude, Nesavršenost, Zdravlje, Djevojčice) i stereotipi za muškarce (Profesionalac, Nepodobnost, Glava porodice, Idealan otac, Dječaci, Nezavisnost, Kontrola, Alfa muškarac).

Prisustvo stereotipa se detektuje analizom glumaca koji predstavljaju glavne likove i njihovih međusobnih odnosa, voiceovera (glasovnog pokrivanja oglasa), scene i okruženja u kojem se odvija radnja. Važne aspekte analize predstavljaju prezenter (lice koje direktno ili indirektno, slikom ili glasom, predstavlja proizvod i njegove glavne karakteristike) i ciljna publika – target (lice kojem je namijenjena oglasna poruka).

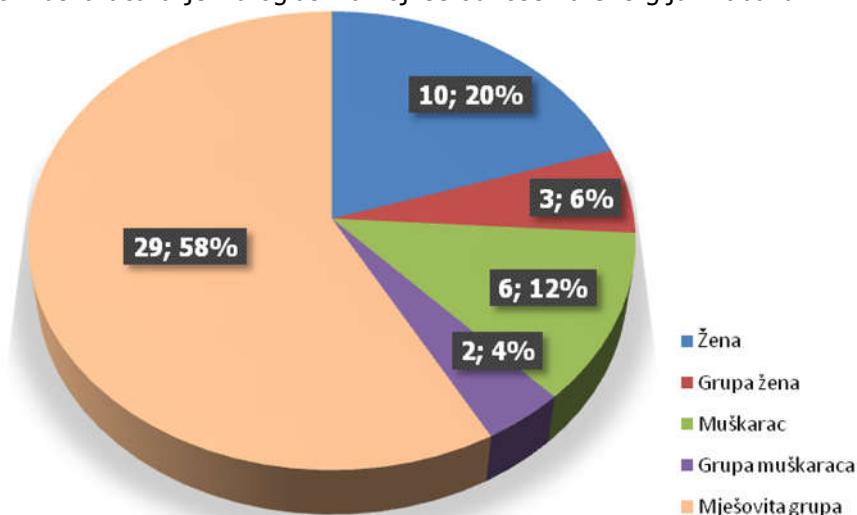
Polazni podaci

	Vremenski okvir	Mjerna jedinica	Korpus za analizu	Emiteri
Metodologija	Period tokom godine izabran metodom slučajnog uzorka	Spot	50 do 100 televizijskih spotova	Televizijski programi
Analiza	04.06. do 10.06.2018.g.	Uzima se u obzir cijeli spot, u najdužoj verziji. Analiza se primjenjuje na glavnu sekvencu u spotu.	Analizirano je 50 različitih oglasnih spotova	RTCG TV Prva TV Pink M TV Vijesti

Glavni likovi u posmatranim spotovima

U 58% posmatranih spotova mješovite grupe, sastavljene od muškaraca i žena, predstavljaju glavne likove. Žene kao pojedinačni likovi ili grupe žena, imaju učešće od 26%. Muškarci predstavljaju glavne likove u 16% posmatranih spotova.

Posmatrajući glavne likove po kategorijama proizvoda koji se oglašavaju, isključivo prisustvo žena se bilježi u oglasima koje se odnose na proizvode vezane za domaćinstvo (kućne aparate), dok se isključivo prisustvo muškaraca bilježi u oglasima koji se odnose na energiju i zabavu¹.

Grafik 1: Glavni likovi u posmatranim oglasima (broj oglasa; procenat)

Kategorije proizvoda	Broj oglasa	Glavni likovi (broj oglasa)				
		Žena	Grupa žena	Muškarac	Grupa muškaraca	Mješovita grupa
Automobilska industrija	3					3
Domaćinstvo (kućni aparati)	2	2				
Energija	1			1		
Finansijske i usluge osiguranja	3					3
Hrana	6	2		1		3
Javne i privatne usluge	1			1		
Ljepota i lična higijena	13	3	3		2	5
Moda	1					1
Održavanje domaćinstva	6	1				5
Piće	6			1		5
Telekomunikacije	2					2
Zabava	1			1		
Zdravlje	5	2		1		2
UKUPNO	50	10	3	6	2	29

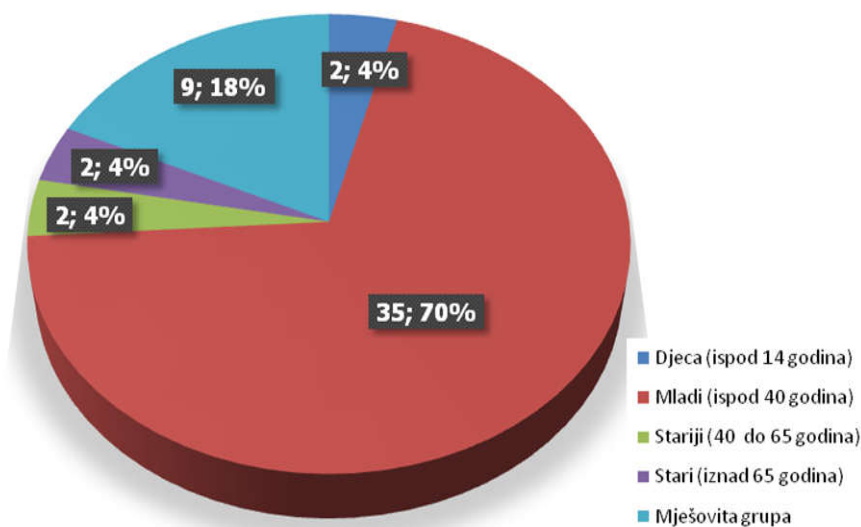
Tabela 1: Glavni likovi u posmatranim oglasima po kategorijama proizvoda (broj oglasa)

U 70% posmatranih oglasa glavne likovi predstavljaju mladi ljudi, starosti ispod 40 godina. Mješovite grupe, koje u većini slučajeva predstavljaju porodicu sa članovima različite starosti, čine 18% posmatranih oglasa. Djeca starosti ispod 14 godina, stariji² (starosti između 40 i 65 godina) i stari (starosti

¹ Kategorija „javne i privatne usluge“ se ne može posmatrati kao relevantna jer uključuje uslugu (berbernica) koja je po svojoj prirodi namijenjena samo muškarcima.

² Saglasno metodologiji

iznad 65 godina) predstalaju glavne glumce u ukupno 12% posmatranih oglasa, po 4% za svaku od navedenih kategorija.

Grafik 2: Starost glumaca u posmatranim oglasima (broj oglasa; procenat)

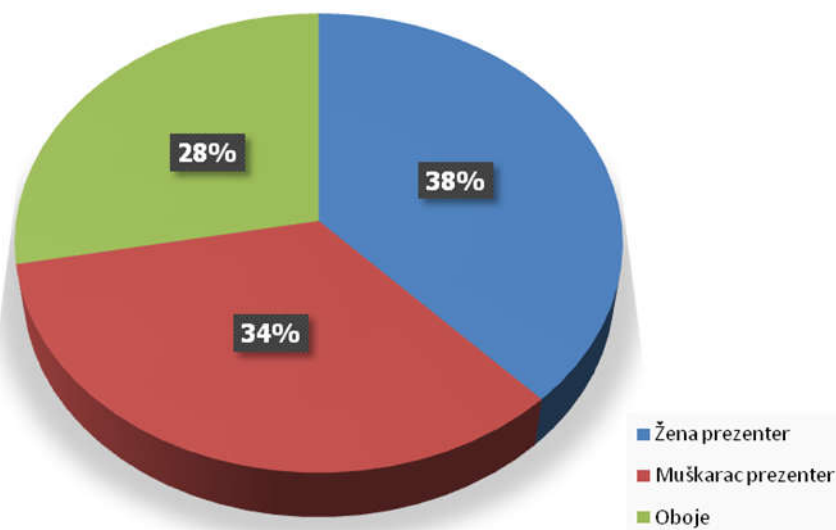
Najveći broj posmatranih oglasa je snimljen u okruženju koje predstavlja repliku domaćinstva ili u okruženju koje ukazuje na zabavu (kafići, parkovi, plaže, teretane...).

Okruženje	Broj oglasa	Žene	Muškarci	Mješovite grupe
Domaćinstvo	14	6	1	7
Profesionalno okruženje	3		3	
Zabava	11	2		9
Nestvarno okruženje	8	4		4
Razno	14	1	4	9

Tabela 2: Okruženje u odnosu na glavne likove u posmatranim oglasima (broj oglasa)

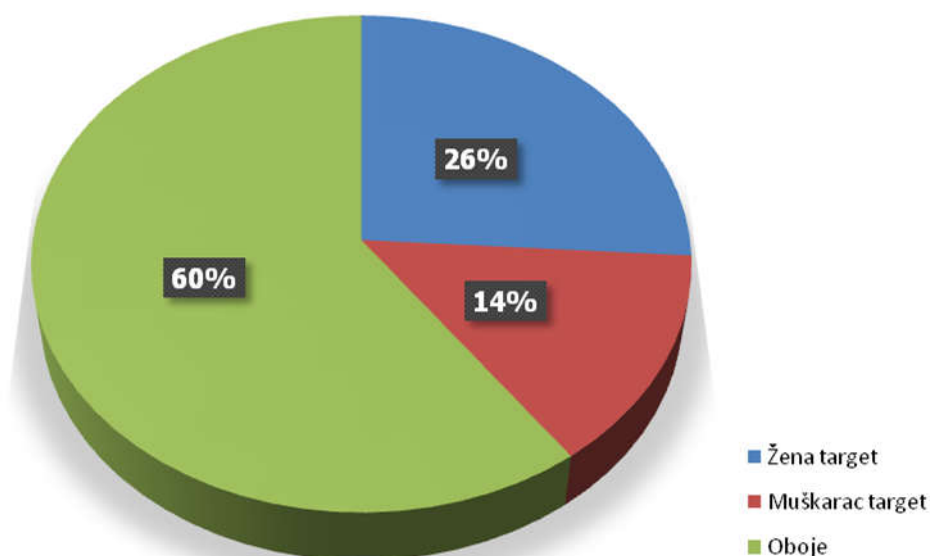
Uloge u odnosu na proizvod

U analiziranim oglasima bilježi se neznatno više prisustvo žena kao lica koja predstavljaju proizvod u odnosu na muškarace.

Grafik 3: Prezenteri proizvoda u posmatranim oglasima (procenat)

Posmatrajući sa aspekta ciljne publike kojoj je namijenjena oglasna poruka, 60% posmatranih oglasnih sadržaja su namijenjeni i ženama i muškarcima. Samo ženama kao ciljnoj publici se obraća 26% oglasa, dok muškarce kao ciljnu publiku adresira 14% posmatranih oglasnih sadržaja.

Grafik 4: Ciljna grupa u posmatranim oglasima (procenat)

Prvenstveno ženama se obraćaju oglasni sadržaji vezani za proizvode vezane za domaćinstvo, ljepotu i ličnu higijenu. Muškarcima se obraćaju oglasni sadržaji vezani za automobilsku industriju, energiju i zabavu. U ostalim kategorijama kao primaoci poruka najčešće se bilježe i žene i muškarci.

Kategorije proizvoda	Broj oglasa	Ciljna grupa (target)		
		Žena	Muškarac	Oboje
Automobilska industrija	3		2	1
Domaćinstvo (kućni aparati)	2	2		
Energija	1		1	
Finansijske i usluge osiguranja	3			3
Hrana	6	2		4
Javne i privatne usluge	1		1	
Ljepota i lična higijena	13	8	2	3
Moda	1			1
Održavanje domaćinstva	6			6
Piće	6	1	1	4
Telekomunikacije	2			2
Zabava	1		1	
Zdravlje	5			5

Tabela 3: Ciljna grupa u odnosu na kategoriju proizvoda (broj oglasa)

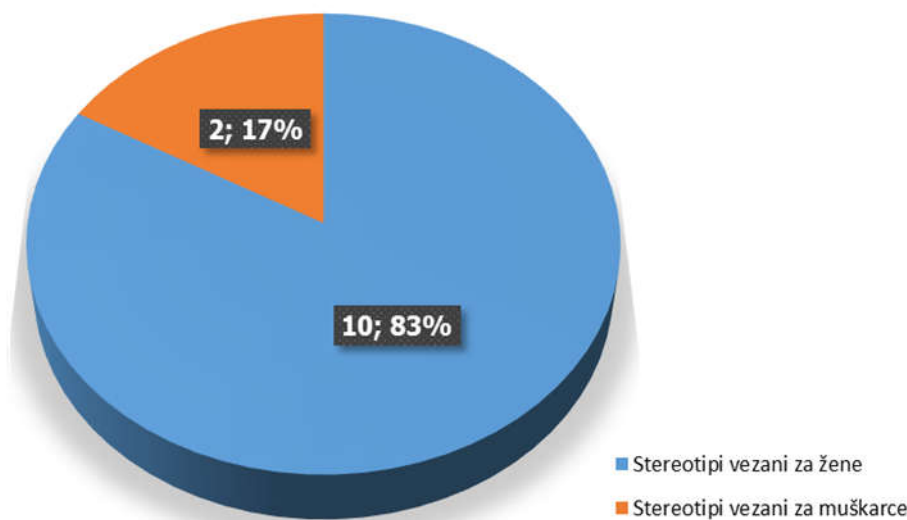
Učestalost stereotipa

Od ukupno 50 analiziranih televizijskih oglasa njih devet, ili 18%, je imalo makar jedan stereotip. Posmatrajući po kategorijama proizvoda stereotipi su registrovani u oglasima koje se odnose na automobilsku industriju, proizvode za domaćinstvo, energiju, hranu i piće, ljepotu i ličnu higijenu.

Kategorije proizvoda	Broj oglasa	Broj oglasa sa stereotipom	Učestalost stereotipa
Automobilska industrija	3	1	33%
Domaćinstvo (kućni aparati)	2	2	100%
Energija	1	1	100%
Finansijske i usluge osiguranja	3	0	0%
Hrana	6	1	16%
Javne i privatne usluge	1	0	0%
Ljepota i lična higijena	13	2	15%
Moda	1	0	0%
Održavanje domaćinstva	6	0	0%
Piće	6	2	33%
Telekomunikacije	2	0	0%
Zabava	1	0	0%
Zdravlje	5	0	0%
UKUPNO	50	9	18%

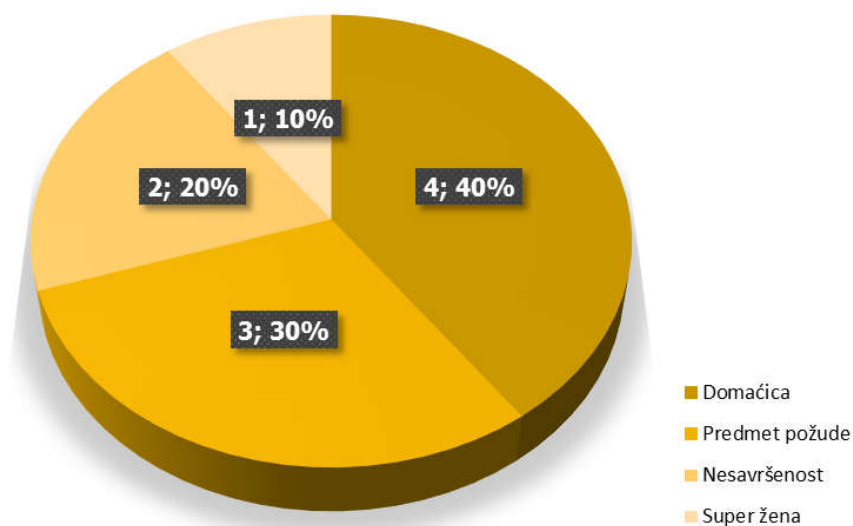
Tabela 4: Oglasi sa stereotipom u odnosu na kategoriju proizvoda (broj oglasa)

Od ukupno 50 analiziranih oglasa, u devet je zabilježeno 12 stereotipa (u tri oglasa su zabilježena po dva stereotipa). Od prepoznatih 12 stereotipa, 10 se odnosi na žene i dva na muškarce.

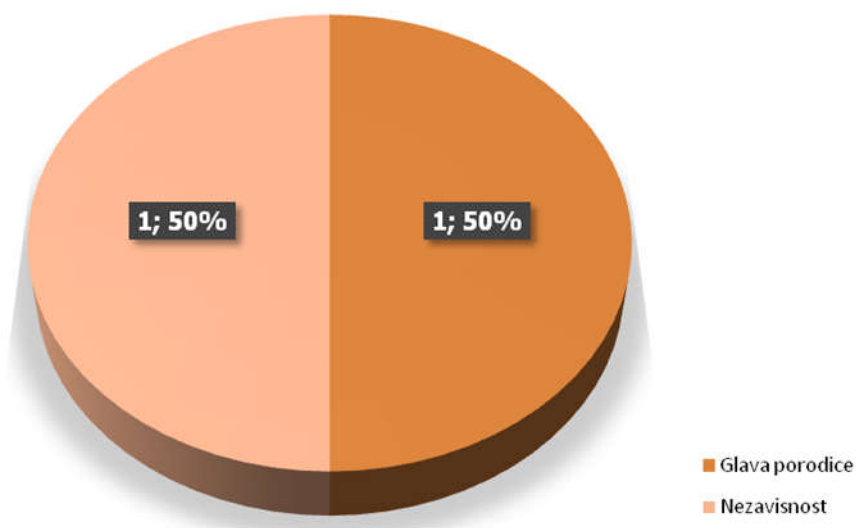
Grafik 5: Učestalost ženskih i muških stereotipa (broj stereotipa; procenat)

Stereotipi koji se odnose na žene su „Domaćica“ (4 oglasa), „Predmet požude“ (3 oglasa), „Nesavršenost“ (2 oglasa) i „Super žena“ (1 oglas).

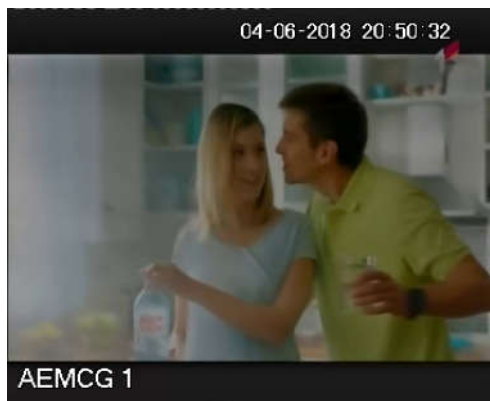
Grafik 6: Učestalost ženskih stereotipa (broj stereotipa; procenat)

Analizom su zabilježena dva oglasa sa stereotipima vezanim za muškarce, i to jedna sa stereotipom „Glava porodice“ i jedna sa stereotipom „Nezavisnost“

Grafik 7: Učestalost muških stereotipa (broj stereotipa; procenat)

„AQUA VIVA“ - Stereotip „Domaćica“

Žena je isključivo odgovorna za porodicu i domaćinstvo sa praktične strane gledišta (hrana, piće, čišćenje...). Oglas je adresiran samo ženi (ženski prezenter, ženski voiceover, „*ovo je dovoljna mjera za mene ali ne i za moju porodicu...*“) iako je voda proizvod koji svi koriste a „praktično pakovanje“ nešto što mogu koristiti i muškarac i žena.

Žena je jedina koja je prikazana u obavljanju kućnih poslova a muškarac koji se pojavljuje u spotu ima, u odnosu na kućne poslove minornu ulogu.

Poruka koja se šalje je da je briga o nesamostalnim osobama (djeci, u ovom slučaju i muškarcu) namijenjena isključivo ili gotovo isključivo ženi.

„HERBAFAST LADY“ – Stereotipi „Predmet požude“ i „Nesavršenost“

Poželjno žensko tijelo indirektno je krajnji cilj korišćenja proizvoda (stereotip „**Predmet požude**“). Ova povezanost je usmena i kroz slike. Žensko tijelo je prikazano sa seksualno sugestivnim kadrovima i na način da se slika fokusira na određene dijelove tijela. Ljepota i mladost povezani su sa ljubavlju („*...a ja više nemam problem s tim – smuvala sam se...*“).

Žensko tijelo je prikazano kao objekat na kojem treba ukloniti nesavršenosti (stereotip „**Nesavršenost**“). Povećanje težine i starenje su nepoželjni i moraju se otkloniti. Spot je namijenjen samo ženama (ženski prezenter, ženski voiceover, poruka u ženskom rodu, ime proizvoda), iako proizvod (preparat za gubitak tjelesne težine) može biti korišten i od strane muškaraca.

„ALFA PLAM“ – Stereotipi „Domaćica“ i „Super žena“

Žena je isključivo odgovorna za obavljanje kućnih poslova i domaćinstvo sa praktične strane gledišta. Oglas je adresiran samo ženi (ženski prezenter, ženski voiceover, poruka u ženskom rodu) iako je predstavljeni proizvod (električni štednjak) proizvod koji mogu koristiti i muškarac i žena (stereotip „**Domaćica**“). Oglas prenosi poruku da je posao ili zadatak (kuvanje) namijenjen tradicionalno, tipično i isključivo ženi.

Žene rade izvan kuće, ali su takođe odgovorne i za kućne poslove i moraju zadovoljavajuće ispuniti sve svoje uloge kako bi ih društvo prepoznalo i kako bi ispunile opšta društvena očekivanja („*danas se od žene očekuje da bude uspešna u svemu...*“) (stereotip „**Super žena**“).

„CITRAX FORTE“ – Stereotipi „Predmet požude“ i „Nesavršenost“

Poželjno žensko tijelo indirektno je krajnji cilj korišćenja proizvoda (stereotip „**Predmet požude**“). Ova povezanost je usmena i kroz slike. Žensko tijelo je prikazano sa seksualno sugestivnim kadrovima i na način da se slika fokusira na određene dijelove tijela.

Žensko tijelo je prikazano kao objekat na kojem treba ukloniti nesavršenosti (stereotip „**Nesavršenost**“). Povećanje težine i starenje su nepoželjni i moraju se otkloniti. Spot je namijenjen samo ženama (ženski prezenter, ženski voiceover, ilustracija dejstva proizvoda kroz grafički prikaz ženskog tijela), iako proizvod (preparat za gubitak tjelesne težine) može biti korišten i od strane muškaraca.

„CARNEX 60 godina“ - Stereotip „Domaćica“

Žena je prikazana isključivo kroz obavljanje posla ili zadatka tradicionalno dodijeljenog ženama (kućni poslovi i domaćinstvo sa praktične strane gledišta). Oglas je adresiran samo ženi (ženski prezenter, ženski voiceover, poruka u ženskom rodu, jezik koji se koristi direktno ukazuje na rod), iako su predstavljeni proizvodi (hrana, mesne prerađevine) proizvod koji mogu koristiti i muškarac i žena (stereotip „**Domaćica**“).

Žena je prikazana sa nizom ličnih karakteristika koje se obično određuju kao ženske (domaćica i majka, dominantno zainteresovana za obezbjeđivanje hrane za svoju porodicu) i navedene karakteristike prenosi na svoju ćerku koja ih usvaja kao društveno poželjne („...možda sam nešto i povukla na nju...“).

„BOSCH“ - Stereotip „Domaćica“

Žena je isključivo odgovorna za obavljanje kućnih poslova i domaćinstvo sa praktične strane gledišta. Oglas je adresiran samo ženi (ženski prezenter, ženski voiceover) iako se predstavljaju proizvodi koje mogu koristiti i muškarac i žena (stereotip „**Domaćica**“). Žena je prikazana u tradicionalnoj ulozi (sa kecljom, tokom pripreme porodičnog ručka) i jedini je korisnik proizvoda (kućnih aparata) dok su ostali likovi sa minornim ulogama porodice koja uživa u hrani.

Oglas prenosi poruku da je posao ili zadatak vezan za kuhinju namijenjen, tipično i isključivo, ženi te da predstavlja preduslov porodičnog života („...kako biste više uživali sa svojom porodicom...“).

„GO G SOKOVI“ - Stereotip „Predmet požude“

Oglasni sadržaj koristi žensko tijelo kao jednostavan objekat odvojen od proizvoda (sok), kao oglasnu atrakciju, a da gledaocu nije jasna potreba za navedenim kadrovima čime se stvara apsolutna nepovezanost korištene slike i promotivnog proizvoda.

Žensko tijelo je prikazano kao objekat sa seksualno sugestivnim kadrovima i na način da se slika fokusira na određene dijelove tijela. Dodatno kadar ukazuje da je to pogled „kroz muške oči“ čime se žena upotrebljava kao sredstvo za predlaganje potrošnje, kao mamac.

„EKO PETROL EKONOMY“ -Stereotip „Glava porodice“

Oglas je adresiran dominantno muškarcu (muški prezenter, muški voiceover, prikazuje se svakodnevni život iz ugla muškarca) iako se predstavlja proizvod (gorivo) koji koristite i muškarac i žena.

Adresiranjem na rod ukazuje se na muškarca kao relevantnog za donošenje porodičnih odluka, naročito onih koje su povezane sa novcem (oglas promovise uštedu od 4%).

Muškarac je prikazan u ulozi „Glave porodice“, zauzet poslovima van kuće, od koje zavise preostali članovi porodice. Ostali likovi u spotu imaju ulogu osoba koje se oslanjaju na muškarca.

„VUJAČIĆ COMPANY“ -Stereotip „Nezavisnost“

Oglas je adresiran dominantno muškarcu (muški prezenter, muški voiceover, samo se muškarac prikazuje kao vozač) iako uslugu/proizvod koji se oglašava mogu koristiti i muškarac i žena.

Iako muškarac u spotu nije prikazan kao samouvjeren, kompetentan i moćan, svakako je u odnosu na ženu prikazan kao nezavisna osoba, „spasilac“ dok je žena prikazana kao zavisna osoba koja se oslanja na muškarca („predmet spašavanja“ i saputnik)

Ocjene i zaključci

Rodni stereotipi predstavljaju unaprijed formirane ideje i stavove, koji muškarcima i ženama dodjeljuju atribute i uloge određene i ograničene njihovim polom.

Saglasno opštim zaključcima, rodni stereotipi mogu podsticati rodnu diskriminaciju i predstavljati ozbiljnu prepreku u postizanju stvarne ravnopravnosti polova. Stereotipizacija polova može ograničiti razvoj prirodnih talenata i sposobnosti djevojčica i dječaka, žena i muškaraca, njihovih obrazovnih i profesionalnih iskustava, kao i životnih mogućnosti.

Savremeni mediji su usko povezani sa formiranjem kulturnih identiteta. Upotrebom i ponavljanjem stereotipa se kod primaoca informacija ustaljuju zadati atributi muškaraca i žena, koji su već društveno konstruisani kategorijom roda.

Saglasno navedenom, analiza je imala za cilj da identifikuje i ukaže na najčešće stereotipe vezane za muškarce i žene, njihovo prisustvo i učestalost.

- Analiza pokazuje da svaki peti televizijski oglas ima poruku sa rodnim stereotipom.
- Žene, kao pojedinačni likovi ili grupe žena, značajno se češće javljaju kao glavni likovi u posmatranim oglasima.
- U dvije trećine posmatranih oglasa glavne likove predstavljaju mladi ljudi, ispod 40 godina.
- Samo ženama kao ciljnoj publici se obraća 26% oglasa, dok samo muškarce kao ciljnu publiku adresira 14% posmatranih oglasnih sadržaja. Prvenstveno ženama se obraćaju oglasni sadržaji vezani za proizvode vezane za domaćinstvo, ljepotu i ličnu higijenu. Muškarcima se obraćaju oglasni sadržaji vezani za automobilsku industriju, energiju i zabavu.
- Zabilježen je značajno veći broj stereotipa vezanih za žene u odnosu na stereotipe vezane za muškarce (10:2).
- Stereotipi koji se odnose na žene su prvenstveno vezani za njenu društvenu ulogu („Domaćica“ i „Super žena“) i fizički izgled („Predmet požude“ i „Nesavršenost“).
- Stereotipi koji se odnose na muškarce su vezani za njegovu društvenu ulogu („Glava porodice“ i „Nezavisnost“).

Sektor za monitoring
Sunčica Bakić